

Maia Iribarne Olhagarai

NORBERE PAISAIATIK ETA EMEKI

TABU DIREN GAI BATZUEN INGURUKO EKINTZA SORTZAILEAK SORTU BEHAR DITUGU

Aspaldi ez bezala hunkitu nintzen Bloñ lehen aldiz ikustean. Bizi osorako ahots bakarra entzun ahalko banu kantuan, zalantzarik gabe, Maia Iribarnerena litzateke. Obretan ari dira etxe barnean eta inguruko zuhaitzen itzalpean jarri ditugu aulkiak, parez pare. Mintzatu gara elkarrekin aritu eta konpartitzearen edertasun eta indarraz eta, bukatu dugunerako, otordurako mahaia prest dute etxe barrukoek, denondako.

 AMETS ARANGUREN ARRIETA DANI BLANCO / ARGIA CC BY-SA

Zer duzu momentu honetan esku artean?

Bihurgune batean naiz justu orain. Bukatu berri dugu Bloñekin egin dugun urtebeteko kontzertu bira. Hala ere, kontsideratzen dut momentuko proiektuetako bat dela, oraindik biziki fresko delako bukaera eta segituko dugulako.

Musikan badut beste proiektu bat: Habia. Horrekin alderantziz, 2021ean atera genuen disko bat, gero anitz jotzen ibili gara eta aurten hartu dugu urte lasaiago bat disko berri baten konposatzeko, beti ere LagunArte konpainiarekin. Ez dugu oraino grabatuta, baina prest dugu. Eta gero, zineman, dokumental luze bat egiten ari naiz Altxalili kabaretari buruz, epe luzera.

Zer alde dago musikan ibiltzen den Maiaren eta zineman ibiltzen denaren artean?

[Barreak]. Denbora desberdinetan egiten dut lan batean eta bestean. Jadanik musikan ez naiz sekula bakarrik ari eta egia da horrek ematen duela energia bat non gauzak fiteago aitzinatzin diren. Atzematen dut momentukoagoa dela, biziagoa. Zineman, aldiz, badira arrunt denbora desberdinak, biziki lan bakartia da zati handi batean. Gero, grabaketetan, bistan dena, kolektiboan egiten dira gauzak, baina etxean pasatzen dut denbora anitz bakarrik pentsatzen, idazten...

Bakarrik aritzea ere maite duzu?

Bai. Pentsatzen dut maite dudana dela

bien arteko oreka hori, nahiz eta biziki akigarria den gauza anitz metatzen direlako. Baina bai, bistan dena, biziki maite dut ukaitea proiektu bat non badakidan eta asumitua dudan emeki aitzinatuko dela.

Nondik eta nola sortu zen Bloñ, talde gisa?

Buf, hori anitz-anitz aldatu den proiektua da. Hastapen batean Paxkal [Irigoiñ] eta biok egiazki elkartu ginen nahi genuelako zerbait egin elkarrekin, baina ez genekien batere zein forma hartuko zuen. Bañolet proiektua sortu genuen orduan, eta hor aski argi genuen nahasiko zirela hainbat arte-diziplina: ikus-entzunezkoa eta musika, batez ere.

Maia Iribarne Olhagarai

LASA, 1995

Lasan (Nafarroa Beherea) jaio zen Maia Iribarne duela 30 urte eta bertan bizi da egun. Derrigorrezko hezkuntzarekin paraleloan aritu zen musika ikasketak egiten Baionako kontserbatorioan. Aretxabaletan egin zuen gero ikus-entzunezko komunikazioko gradua eta master bi ondoren: Arte Ederretan batartzelotan (Herrialde Katalanak) eta dokumentalgintzan bestea Lussas-en (Frantziako Estatuak). Intermitentzia estatusearekin dabil egun lanean, musikari zein zinemagile gisa.

Beraz, film bat egin genuen eta disko bat.

Musikarekin hasi ginen eta gero emeki-emeki hasi ginen giro eta pertsonaia batzuk asmatzen. Eta, horiekin batera, aski fite heldu zen mundu oso bat eta istorio batzuk. Hastapenean serie bat izan behar zena, 50 minutuko film bilakatu zen.

Bagenekien filmean biziki zentrala izanen zela musika; horretara eramaten gintuen naturalki eta izan da paraleloan aitzinatu dugun zerbait. Ez genekien gero gauza biak nola josiko ziren.

Zuek izanda hari finez, nola bestela?

[Barreak]. Hastapen batean pentsatzen genuen hartuko zuela zine-kontzertu forma bat, joko genituela kantutak zuzenean kapituluaren artean. Aski fite abandonatu genuen ideia hori eta azkenean gertatu dena izan da filmari eman diogula forma oso bat, ez kapituluka, eta utzi dugula taldearena berantagorako.

Biziki proiektu eder eta eroa izan da, espontaneoa, arrunt inozentzia eta inpulsibitate egina. Baina gero izan dugu ere proiektu horren B alde. Dena egin dugu sosik eta denborarik gabe, eta muntaketa prozesua biziki luze eta akigarria izan da; beraz, horrek ere ukan du beste inpaktu bat proiektuaren bukaera aldera.

Gero, ederra izan da ikustea hemen-go gelak betetzen, jendea kurios eta interesatua eta ohar hunkigarriak. Baina ukan ditugu ere ohar aski bortitz edo desplazatuak, errealitatearen zaflako bat. Heldu ginen gure utopiatik, non dena egin dugun euskaraz, dena izan den auzolanean... Eta hedapenean, danba! Oroitarazi digute lurralde arrunt kolonizatu batean bizi garela oraindik.

Nondik heldu da zaflakoa?

Bereziki frantsesen partetik ukan ditugu ohar batzuetatik. Guretzat zutabe zentralaketa bat zen proiektu horretan euskararena, nahi genuen bururaino eramanez, euskaraz nahi genuen hedatu. Azpiztitulatu bezainbat saio nahi genuen izatea euskara hutsean. Basiakoak iduritzen zaizkigun gauzak, baina jendeak ez dituenak ulertzen. Jendea ez da ohartzen guk egunerokoan bizi dugula bortizkeria hori.

Gero, Bloñek eman digu hauspo berririk, erreparazio pixka bat [barreak]. Iduritzen zait berriz atzeman dugula

Bañoleten proiektuaren esentzian zen hori, elkarrekin jostatzearena. Bikaina izan da harrera eta publikoarekin kantuek hartu dute beste dimentsio bat eta osatu dira gauzak, borobildu dira.

Espero zenuten harrera hori?

Batere ez. Hastapenean pentsatu genuen "eginen dugu kontzertu hau, hila bete bateko proiektu izatera mugatuko dugu" [barreak], zazpi kontzertu izanen dira, EHZN eginen dugu gure azken erokeria, motibatuko dugu jende anitz eta horrek emanen dio puntu finala. Eta, azkenean, hain ontsa pasatu dugu guk, eta jendeak egin dizkigu hainbeste proposamen, erabaki gurela segitzea. Beraz, izan da urtebetera hedatu den biratxo bat. Biziki hunkigarria izan da jendearekin sortu dena. Hastapenetik konfiantza eginez jin da jendea.

Guk uste genuen proiektuak zuzenean ez zuela funtzionatuko, "sobera tarte laburra da hainbeste mugimendu kabitzeko barnean" pentsatzen genuen, ez ginen batere segur. Eta azkenean uste dut hori izan dela gehien azpimarratu den ezaugarria, eta guk ere gehien maitatu duguna. Leku biziki desberdinetan jo dugu: leku super punki batzuetan, edo alderantziz, gela ofizialago batzuetan, edo, ekainaren 13an, azken kontzertua, Lasako elizan. Aldi oro hartu du forma desberdin bat eta aldi oro sortu da giro zinez hunkigarri eta konektatua. Nik sentsazio hori ukan dut.

Garazira begira jartzen naizen aldiro, komunitatean zaituztet gogoan, kolektiboan.

Irringarria da [barreak]. Pentsatzen dut baduela horretatik, baina kanpotik hori ematen badu ere, gero herri ttipietan bizi gara, baserri aldean. Beraz, ez, ez gara beti elkarrekin batere [barreak].

Kulturalki aktiboa den jende aldetik ez da bereziki dentsitate handia Garazin?

Bai, beharbada. Ez naiz sobera oharitzen horretaz, baina agian izan dira herri-praktikekiko edo sormenarekiko transmisio gune azkar batzuk hemen kokatu direnak. Pentsatzen dut libertimenduen dinamiketan, adibidez. Dantza taldea edota musika eskola ere hori dira. Egia da hemengo anitz pasa garela musika eskolatik eta bazela kristoren dinamika horren inguruan, eta oraino badela. Denek kantatu dugu haurtzaro-

tik koruan, denak aritu gara anitz musikan eta bestelakoetan elkarrekin. Beraz, bai, erranen nuke izan direla transmisio erreferente batzuk belaunaldi batzuk markatu dituztenak eta horrek ukan dela bere eragina.

Ikusten duzu jendea hori egiten eta, beraz, zuk ere gogo duzu. Gero ez da batere borroka irabazia eta hori ikusten da urtero behar dela batailatu gauzak sortzeko, ez dut atzematen biziki instalatua den zerbait denik ere, behar da segitu elikatzen.

Badakit gaztetxearen ekimenetaz bizilagun batzuk kexu direla.

Hori, adibidez. Gaztetxea kokatzen da Garaziko karrikarik turistikoenean. Urte zailagoa da egoera, dena da turismoari bideratua, herriko politikak barne. Jendea futitzen da ekitaldi kulturaletaz.

Gaztetxea leku horretan erresistentzia gune ttipi bat da, baina urtero borroka handia da baimenak ukaiteko. Aurten ere ez dute karrikan kontzertuak egiteko baimenik eman.

Komunitate trinko eta txikiaz mintzatu gara. Badu alde txarrik horrek?

Baditu bi aldeak: ona eta txarra. Herri ttipietako errealitateek badituzte beren mugak, baina askatasun bat ematen ahal dute ere.

Altxaliliren dinamika muga batzuei erantzuna izan daiteke... Bertako kide gehienek luzaz pentsatu dute *queer* izatea, euskaldun izatea eta baserri aldekoa

izatea ez zirela bateragarriak. Ez zutela ko errepresentaziorik, bazirelako hainbat tabu, moral katolikoaren pisua... Eta haien dinamika izan da elkartu eta elkarrekin zerbait asmatzea, eta preseski horrek eman du beste jostaleku bat mila gauza berri sortzeko.

Pentsatzen dut gure inguruan zeuden dinamika batzuek edo euskalduntasuna ulertzeko manera batzuek definizio hertsiegi bat ematen zutela, eta horietan bere burua ezagutzen ez duenak asmatzen duela beste zerbait beste batzuekin. Horiei esker zabaltzen da ere ulerkeria.

Zer da proiektu horretatik erakartzen zaituena?

Altxalili eta Bloñ parekatzen badituzu, ez da parekagarria beharbada, baina ene momentuko bi gauzak direnez [barreak], atzematen dut badugula hizkuntza komun bat bezala, gauzak gure lekutik kontatzeko xedea, paisaia batetik, ez hainbeste forma edo estilo batetik. Jendeak pentsatuko du ez duela koherentziarik, kaotikoegia dela proposamena. Baina nik maite dut hori, zeren eta errekonozitzen naiz horretan, hartzen dut nahi dudana nahi dudana momentuan, eta maite dut biziki kaos eta askatasun hori. Hortik abiatuz ateratzen dira usu gauzarik pertsonal eta intimoenak, beharbada ere jendearengana iristen direnak. Ni, bederen, manera horretan naiz hunkitua.

Oroitzen naiz Altxalili ikusi nuen lehen aldiaz. Ezin dut deskribatu zein formatan izan nintzen hunkitua. Intimidade partekatutako hori, gauza biziki zuzen hori uste dut iristen dela bai ala bai jendearengana. 2022a biziki urte berezia izan zen niretzat:

Leire, ene ahizpa, galdu berri genuen biziki bortizki, eta urte berean haurdun gelditu nintzen.

Bizia eta heriotza nahasi, korapilatu eta hertsiki lotu ziren eta une horretan nuen ikusi Altxalili. Memento horretan zailtasunak nituen jendearekin egoteko, dolu kontestuan nintzen, eta ikusgarri horrek, besteak beste, berriz zerbaitekin konektatu ninduen. Banuen gogoaz bizitzeko hemen, ene lekuan, ene ingurukoekin eta inguratzen nauten elementu guztiekin.

Altxaliliko lagunek proposatu zidalarik haiekin abentura horretan sartzea, Gastibeltzakoak bidelagun, zinez ikusi nuen seinale baten gisan, eta "lotu bizi-

**Pentsatzen dut
ene alabak ikusten
badu jendea hori egiten,
berak ere gogoaz ukanen
duela faltan dituen
erreferentzia horiek
sortzeko"**

tzari” pentsatu nuen. Biziki eskertua naiz proiektu horrek eta haiek ekartzen dida-tenarekin.

Behin baino gehiagotan aipatu duzu transmisioa. Orain ama zarela, arduraz bizi duzun gaia da?

Uste dut aski naturaltasunez bizi dudala. Bistan dena, gure inguruneak eta munduak kezkatzen naute eta etorkizun iluna imajinatzea errazegia da, maleruski. Baina ene eskala ttipian aski naturaltasunez irudikatzen dut transmisio hori.

Iruditzen zait erreferente edo erreprezentazio ahalik eta anitzenak sorraz-

mitxelena *Koop*
MEKANIZATUAK
Neurri handiko piezen mekanizazioan espezialistak

LRQA CERTIFIED AS 9100

ISO 9001

Eztiago Industrialdea 21, HERNANI
943 55 25 12 - 16
info@talleresmitxelena.eus
www.talleresmitxelena.eus

tea dela lanik garrantzitsu eta handiena. Horrek sortuko du transmisio natural bat eta, gainera, ez dena finkatua, zeren eta nik nahi-ko nukeena transmititu da gure lekutik ere egiten ahal ditugula gauzak arrunt guk nahi dugun maneran. Pentsatzen dut ene alabak ikusten badu jendea hori egiten, berak ere gogoia ukamen duela faltan dituen erreferentzia horiek sortzeko.

Loturak jaialdiaren laugarren edizioa ospatu berri duzue. Byung-Chul Han-ek dio erritua dela denboran espazioan etxea dena. Erritua al da Loturak?

Loturak sortu genuen Leirek [Leire Iribarne, Maiaren ahizpa] leku desberdinetako jendearekin sortu zituen loturen azkartzeko eta nolabait beste forma batez bere bizia edesten segitzeko. Hortik atera dena eta laugarren edizio hori ere biziki azkarra izan da, deskribatu duzun hori dira preseski gure loturak. Koadro berezi horretan ere pentsatzen dut musikak hartzen duela beste dimentsio bat eta errealki lotzen gaituela denak, leku eta momentu horretan garenak. Ez gara bakarrik horrelakoetan, gure hilak gurekin ditugu argiki.

Une horretan hor dago dena, behar den guztia, ezta?

Bai, arrunt. Mikro mundu batzuk dira, zinez. Arrunt hori da gainera nik maite dudana. Hori nuen erraten lehen, hunkitzen nauena hori zela, sentitzen duzularik sortzen direla horrelako mikro mundu batzuk momentukoak. Eta bai, badu

erritualetik horrek, baina *uf*, pasatzen zara mila emoziotatik. Bizitza ttipi batzuk balira bezala da, leku eta momentu batzuetan kondensatzen direnak. Niretzat horiek dira bizi ditudan esperientzia artistiko bizenak. Partikularki dira intentsoak artistikoak direlarik, jende anitzekin direlako.

Maite dut ekitaldi horri eman diogun forma. Aldatzen ahal da urtero, baina aski hastapenetik mantentzen dugu azken egunean mendi ibilaldi bat egitea eta bikaina atxemaiten dut horrek ekartzen duena ere, zein hats ekartzen dion asteburuari. Mugimenduan jartzen gara denak elkarrekin, igotzen gara, hartzen dugu altura, lotzen ditugu kantua eta mendia edo ingurunea eta gauzak beste manara batez zabaltzen dira.

Biziki kontent gara denak momentu hori elkarrekin bizitzeaz, zeren eta ez da existitzen doluaren kolektiboki bizitzeko espaziorik, eta honekin iduritzen zait hori dela ere entseatzen garena proposatzen: jin dadila bakoitza berearekin eta espero dut bakoitzak sentituko duela espazio bat hori elkarrekin bizitzeko.

Dolu prozesuetarako umezurtz gauden honetan, hobe genuke Loturak bezalako beste batzuk asmatzen hasi...

Guri horretan digu ekartzen alimaleko indarra. Biziki intentsoa da eta husten gaitu emozionalki, baina gero ematen digu urtebeteko indarra. Ene ustez argi da behar ditugula horrelako momentuak asmatu. Tabu diren gai batzuen inguruko ekintza sortzaileak sortu behar ditugu. ●